

Годишња конференција Омбудсмена за дјецу Југоисточне Европе

**„Дјеца имају право на заштиту од сексуалног злостављања и
искориштавања.**

Јесмо ли учинили довољно да их заштитимо?“

Бања Лука 19.-21. маја 2010. године

Увод

Године 1980. године у УСА дефинисан је „синдром претученог дјетета” . Проширивањем дефиниције данас се под сексуалним насиљем над дјецом подразумева „било који вид експлоатације дјетета млађег од 16 година у циљу сексуалног задовољења и уживања одрасле особе и обухвата: опцене телефонске позиве, опцене разговоре и алузије на секс и сексуалност, показивање дјетету својих гениталија и уобичајено покривених дијелова тијела, миловање које не одговара или је против воље дјетета, снимање порнографских слика или филмова са дјецом, покушаји сексуалног односа и сексуални односи, покушај силовања и силовање, инцест и дјечија проституција”, према Приручнику за помагаче и помагачице који раде са жртвама и преживјелим насиља.

Сексуално злостављање познато је као "тихи проблем" зато што се дјеца често боје причати о томе. Сексуално злостављање најчешће почиње између 4. и 8. године. Она због тога трпе тешке психолошке трауме, затварају се у себе, пате од депресије, губе самопоуздање и осјећај за повјерење. Када се затворе у себе, могли би се почети осјећати беспомоћно, што може имати дугорочне посљедице на њихове будуће везе, емоционално здравље и онемогућити их у остваривању едукативних и каријерних циљева.

Насилници су не само непознате особе, него и вршњаци, комшије, наставници, родитељи и родбина свих нивоа образовања. Злостављачи најчешће не користе силу, него наговарање, пријетње и поткупљивање. Осамдесет посто сексуалних злостављача су особе које дјеца познају. Злостављач им је запријетио да не причају о томе, убједио их да је то "њихова тајна", или су премала, или престиђљива да би ријечима могла описати оно што се догодило.

Нека би дјеца могла осјећати кривњу зато што се у почетку нису одупирала. Када би хтјела престати с тим, осјећају се немоћнима, јер у самом почетку нису рекла „не”. Дијете се исто тако може бојати да ће злостављачу створити проблеме или наштетити вези коју с њим има ако неке открије "тајну" или то одбије радити и даље.

Најчешће жртве су дјевојчице, али све више је у порасту и насиље над дјечацима, за које се према најновијим истраживањима сматра да показују озбиљније проблеме и развијају теже облике психопатологије.

Према подацима УНИЦЕФ-а, свака трећа дјевојчица и сваки трећи дјечак преживе одређени вид сексуалног насиља до своје осамнаесте године.

Сексуално злостављање и искориштавање дјече у БиХ је већ одавно алармантна појава. Иако у нашем друштву постоји мишљење да се то не дешава код нас, свјedoци смо да нисмо поштеђени од таквих појава према најосјетљивијој категорији. Најчешће, умјесто конкретне акције спрјечавања, друштво затвара очи.

I Правни оквир за заштиту од злостављања и реинтегрисање дјетета жртве

- Међународни стандарди -

БиХ је потписница низа међународних докумената за заштиту људских права: Универзалне декларација о људским правима, Европске конвенције о људским правима и основним слободама која је инкорпорирана у Устав БиХ и има надуставну снагу, Међународног пакта о економским, социјалним и културним правима, Конвенција против мучења и других врста окрутног, нехуманог и понижавајућег поступања или кажњавања (ЦАТ), а за заштиту Конвенција УН против транснационалног организованог криминала,

Протокол за спрјечавање, заустављање, кажњавање трговине људима, особито женама и дјецом, Конвенција о забрани и тренутној акцији на елиминацији најтежих облика рада дјече бр-Ц182, Европска конвенција о обештећењу жртава казних дјела насиља, Конвенције о забрани дискриминације жена и Конвенција о правима дјетета са Опционим протоколом о продаји дјече, дјечијој проституцији и порнографији.

- Стратегије -

Босна и Херцеговина, као и ентитети су донијели: Државни акциони план за борбу против трговине људима 2008-2012, Стратегију за превенцију и борбу против насиља у обитељи у БиХ 2009-2011, Државну стратегију за борбу против насиља над дјецом 2007-2010, Стратегију за борбу против ХИВ/АИДС-а., Етички кодекс истраживања о дјечи, Кодекс о штампи, Кодекс за емитовање ТВ и радио програма, Гендер акциони план БиХ (ГАП), План акције за дјецу РС 2001-2010, Стратешки план за превенцију насиља у породици за ФБиХ 2009-2010.

- Устав и законодавство на нивоу БиХ, ентитета и БД БиХ -

Уставни оквир у БиХ гарантује примјену највиших стандарда заштите људских права без дискриминације по било ком основу, као што је спол, раса, боја, језик, вјера, политичко и друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус.

У току 2009. године донесен је Закон о забрани дискриминације, а раније и Закон о равноправности сполова у БиХ. Још увијек нема реалних показатеља о имплементацији Закона о спречавању дискриминације, али постоји високи степен забринутости јер први регистрисани случајеви жалби у Институцији омбудсмана БиХ указују да је доношење овог закона схваћено сувише формално и да није започела примјена мјера у циљу хармонизације осталог законодавства са овим законом у року од годину дана од усвајања закона (члан 24). Посебна забринутост је везана за неспремност судског система да примјени одредбу о терету доказивања јер је, сходно Закону о спречавању дискриминације, обавеза доказивања на особи за коју се тврди да је извршила дискриминацију.

Кривично законодавство у БиХ садржи одредбе којима се санкционишу кривична дјела учињена против слободе и права човјека и грађанина, а као посебан облик таквог дјела повреду права равноправности човјека.

Као кривична дјела дефинишу се и отмица, одузимање дјетета и малољетника и дјело особе која промијени породично стање дјетета.

Забрана продаје дјече, дјечије проституције и дјечије порнографије је у кривичном законодавству БиХ дефинисана као кривично дјело.

Кривични закон БиХ санкционише кривична дјела заснивања ропског односа и превоз особа у том односу, трговину људима, међународно врбовање ради проституције, кријумчарење особа и узимање талаца.

Кривични закон ФБиХ, Кривични закон РС и Кривични закон БДБиХ санкционишу кривична дјела против сполне слободе и морала, а међу њима сполни однос с дјететом, блудне радње, навођење на проституцију, искориштавање дјетета или малољетника ради порнографије, упознавање дјетета са порнографијом, родоскврнуће.

Министарство за људска права и избјеглице БиХ је донијело Правила о заштите жртве и свједока трговине људима држављанима БиХ којима су усвојени обвезујући стандарди заштите људских права жртава и свједока жртава трговине људима држављана БиХ. Правила дефинишу појмове : трговина људима; свједок жртва, жртва, дијете, круг институција свих нивоа чија је надлежност координација или provedба активности на превенцији и сузбијању трговине људима, овлаштене организације (удруге или фондације) с капацитетом за заштиту и помоћи жртвама и свједоцима жртава које су склопиле протокол са надлежним институцијама у БиХ. Основна начела Правила су и заштита најбољег интереса дјетета, заштита приватности, тајност података.

Министарство сигурности БиХ је донијело Правилник о заштити странаца жртава трговине људима које дефинише дијете као особу млађу од 18 година, те право дјече на „посебну заштиту“ - специјалан третман и хитност поступка.

Закони о заштити свједока под пријетњом и угрожених свједока не дефинише појам дјетета и његову заштиту, али дефинише појам породице коју чине особе којима је дозвољено одбити свједочење у складу са одредбама Закона о казном поступку (БиХ, ФБиХ, РС и БД БиХ), и у том смислу може имати значај за заштиту у поступцима заштите дјетета.

Породично законодавство у БиХ налаже да родитељи и остали чланови породице не смију дијете подвргавати понижавајућим поступцима међу којима су сви облици сексуалног злостављања, као и да ће се родитељу који сексуално искориштава дијете одузети родитељско право, односно одредбе да злоупотреба права постоји нарочито у случају тјелесног и душевног насиља над дјететом, сполног искориштавања, навођења на друштвено неприхватљиво понашање што су разлози за одузимање родитељског старања.

Законодавство у области заштите од насиља у породици дефинише појам насиља у породици као дјело којим се наноси физичка, психичка, сексуална или економска штета или патња, као и пријетње таквим дјелима или пропуштање дужног чињења и пажње које озбиљно спутавају чланове породице да уживају у својим правима и слободама на принципу равноправности у јавној и приватној сфери живота. Као радње насиља закони наводе сексуално узнемиравање и узнемиравање другог члана породице у складу са Законом о равноправности сполова у БиХ. Законодавство ентитета неједнако квалификује насиље, федерални пропис као казнено дјело, а у РС-у и као прекршај и као казнено дјело.

- Реинтегрисање дјетета жртве -

Конвенције о праву дјетета прописује обавезу Државе потписнице на предузимање одговарајућих мјера за унапређење физичког и психичког опоравка дјетета жртве било којег облика занемаривања, експлоатације или злостављања, мучења или било којег другог облика окрутног, нехуманог или понижавајућег поступка или казне, или оружаних сукоба. Такав опоравак и реинтеграција треба да се одвијају у окружењу које даје потпору здрављу, самопоштовању и достојанству дјетета.

У БиХ не постоји закон којим би се дефинисале мјере помоћи, заштите и превенције у вези са дјецом као жртвама, а узимајући у обзир најбоље интересе дјетета.

За разлику од прописа у ентитетима, само Закон о социјалној заштити БД БиХ дефинише појам злостављаног дјетета као особе којој је нанесена физичка или психичка бол или оштећење, а које је проузроковало угрожавање здравља, физичког и психичког

интегритета особности или онемогућило нормалан развој особе, док закони ентитета дефинишу искључиво занемарену и запуштену дјецу, а не и дјецу жртве насиља.

У области социјалне заштите, у остваривању права на реинтеграцију жртве треба нагласити да центри за социјални рад проблем трговине дјецом унутар БиХ не препознају као такав и да у БиХ није осигурана заштита и помоћ жртвама трговине људима на принципима успостављеним међународним стандардима.

Могуће ипак да се у одређеној мјери може примијенити и ентитетско законодавство у области социјалне заштите, јер Закон о основама социјалне заштите, заштите цивилних жртава рата и заштите породице с дјецом ФБиХ као услугу социјалног и другог стручног рада сматра савјетодавни рад који обављају установе у рјешавању породичних проблема, а то право могу остварити појединци и породице ради заштите својих права и интереса и спречавања појава и ублажавања посљедица социјалних проблема.

Закон о социјалној заштити РС дефинише социјалну заштиту као организовану дјелатност усмјерену на сузбијање и отклањање узрока и посљедица стања социјалне потребе и пружање помоћи грађанима и њиховим породицама када се нађу у таквом стању. Стога су права дјетета овисна о квалифицираности и капацитетима центара за социјални рад, што значи да њихова примјена није загарантована свој дјечи у БиХ.

Права дјетета жртве трговине људима у БиХ се уређују искључиво подзаконским актом - Правилима о заштити жртава и свједока жртава трговине људима држављана БиХ . Ова Правила су усвојена као обавезујући стандард заштите људских права жртава и свједока трговине људима, држављана БиХ и утврђују начела и заједничке стандарде рада који се односе на поступак идентификације, организацију заштите и помоћи, примарну и секундарну превенцију и остале активности у вези са заштитом и пружањем помоћи жртвама трговине људима и свједоцима из Босне и Херцеговине. Питање заштите дјете Правила уређују чланом 15, али одредба није усклађена са одредбама Породичног закона. Наиме, заштита најбољег интереса дјетета обавезујући је стандард за надлежне институције у БиХ и овлаштене организације, а има за циљ да у случају повреде права дјетета осигура његово аутоматско стављање под заштиту, одговарајућу помоћ, реинтеграцију и рехабилитацију, односно коначан опоравак и трајно збрињавање дјетета жртве или жртве свједока. У Правилима не постоји јасна разлика између заштите дјетета жртве и заштите одрасле жртве. Такође не постоји јасна дефиниција најбољег интереса дјетета и случајеви када се користи овај принцип.

Дубља анализа Правила којима је регулисана заштита жртава трговине људима држављана БиХ показује да Правила и Одлука о усвајању Правила не произлазе из закона или неког другог хијерархијски вишег акта, нити из усклађености законодавства Босне и Херцеговине са Конвенцијом о правима дјетета, што доводи у питање правну ефикасност ових аката и могућност њихове примјене на конкретне случајеве.

Посебно је проблематично што Правила уређују и одређена питања која су већ раније уређена посебним законом. Конкретно се мисли на питање заштите свједока, које је уређено Законом о кривичном поступку и Законом о заштити свједока.

Положај дјетета странца - жртве трговине људима и његова права регулишу се Правилником о заштити странаца жртава трговине људима. У члану 7 Правилника прописан је специјални третман и заштита дјете, али је нејасно шта се подразумијева под тим специјалним третманом и заштитом и све остаје на декларативности овог права, јер се даљњим одредбама не разрађује на који се начин то право осигурава.

Постоји високи степен несклада између законодавног оквира, успостављених процедура и постојећих капацитета институција које су дужне да осигурају заштиту жртава. Посебно је забрињавајуће постојање разједињеног система заштите домаћих и страних жртава трговине људима.

- Закључна разматрања Комитета -

У 2006 години Комитет о правима дјетета и Комитет за елиминацију дискриминације жена доставили су Закључна разматрања на државне извјештаје о стању права дјетета и дискриминацији жена, а у вези са сексуалним злостављањем и искориштавањем. Држави је препоручено да:

1. додатно ојача напоре у правцу пуне имплементације и уграђивања Опционог протокола о продаји дјецe, дјечикој проституцији и порнографији у системе кривичног правосуђа, као и да идентификује, спријечи и елиминира трговину дјецом у сексуалне и друге изабљивачке сврхе;
2. да спроведе темељне, независне и ефикасне истраге у вези са наводном укљученошћу припадника полиције у активности повезане са трговином људима;
3. да хармонизује законе о заштити од насиља у породици оба ентитета у погледу квалификације дјела насиља у обитељи, убрза доношење подзаконских аката и успостави релевантну структуру и институције потребне за имплементацију ;
4. да изради свеобухватну студију о насиљу над дјецом, нарочито сексуалном злостављању, како би се процијенили обим, узроци, раширеност и природа овог проблема;
5. да се сама дјеца укључе у кампању подизања свијести и едукације у циљу спречавања и елиминисања насиља над дјецом;
6. да се ојачају мјере у циљу пријављивања случајева насиља над дјецом, нарочито мјере за кривично гоњење починитеља;
7. да се дјеци осигура старање и пуни физички и психолошки опоравак и реинтеграција жртава насиља;
8. да предузме конкретне мјере за охрабривање жена да пријаве случајеве насиља у породици и осигура да званичници/е јавних институција , нарочито они који/е проводе законе, судство, здравствени и социјални радници, наставно особље у потпуности буду упознати са примјењивим правним одредбама, као и свим облицима насиља над женама и да реагују на адекватан начин;
9. да држава прикупља податке о случајевима породичног насиља и да на темељу таквих података, настави са израдом стратегија за борбу против оваквог кршења људских права;
10. да се предузму мјере које ће гарантовати успјешан приступ жена и дјевојчица информацијама и услугама које се односе на сексуално и репродуктивно здравље, контрацептивним средствима и планирању породице, како би се спријечило прибјегавање абортусу и заштитило здравље;
11. да се ојачају напори у области спрјечавања ширења ХИВ/АИДС-а међу адолесцентима, нарочито међу онима који спадају у угрожене групе, као и међу широм популацијом у циљу смањивања дискриминације дјецe заражене и погођене ХИВ/АИДС-ом.

II Институције за поступање

Институције надлежне за заштиту дјетета у случајевима сексуалног злостављања и искориштавања су у првом реду полиција, тужилаштва, судови, центри за социјални рад,

институције и организације за заштиту људских права, свака у складу са својим надлежностима.

- Улога Институције Омбудсмена за људска права БиХ -

Именовањем нових омбудсмена БиХ у децембру 2008 године и промјеном политике дјеловања ове институције дошло је до значајног напретка у области заштите права дјеце, јер је реформа подразумијевала и успоставу Одјела за праћење права дјетета са веома широким мандатом који дефинише Закон о омбудсмену БиХ. Подршка “Саве тхе Цхилдрен” Норџау Институцији омбудсмена БиХ посебно је значајна у јачању капацитета Одјела, чиме су се створиле претпоставке да овај Одјел има капацитет да одговори на све изазове везане за заштиту права дјеце.

Институција омбудсмена БиХ у оквиру својих надлежности осигурања заштите права дјетета поступа по индивидуалним и групним жалбама, и/или *ex officio*, на темељу сазнања из медија, обиласка терена, школа, установа и др., анализирањем закона и иницирањем нових законских рјешења која су у најбољем интересу дјетета.

Омбудсмени БиХ посебно указују на значај опћег принципа Конвенције о правима дјетета, релевантан за осигурање заштите - осигурање примјене дефиниције појма дјетета. Нажалост, у законодавству БиХ постоје различити приступи дефинисању дјетета, што се директно одражава и на примјену инструмената за њихову заштиту, посебно у случајевима када су дјеца жртве.

До сада су у Институцији омбудсмена БиХ евидентована два предмета по жалби за заштиту од сексуалног злостављања дјетета, искључиво ради праћења поступака пред надлежним органима, јер су у фази истраге код надлежних тужилаштва.

Омбудсмени БиХ су током обиласка установа за издржавање казни затвора евидентирали случај издавања дозволе осуђенику за кориштење годишњег одмора на адреси на којој живи жртва – дијете његовог сексуалног злостављања.

Омбудсмени су указали на наведени пропуст који се не смије дешавати убудуће о чему ће се посебно упозорити установе за издржавање казни и ресорна министарства правде.

Омбудсмена БиХ су такође разматрали став Тужилаштва БиХ, које је поступајући по пријави кривичног дјела, према одредбама Закона о равноправности сполова, заузели став да дијете од 14. година није под заштитом овога Закона, јер није „жена“. Омбудсмени БиХ истичу да:

1. Закон о равноправности сполова БиХ не говори о дјечи, млађим или старијим малолетницима, него без ограничења промовише и штити равноправност сполова и заштиту од дискриминације на основу спола;
2. да се у Закону о заштити од насиља у породици, као радња насиља, сексуално узнемиравање веже за Закон о равноправности сполова у БиХ;
3. да се већ се по рођењу дјетета спол, мушки или женски уписује у МКР на основу којег уписа се издаје темељни документ за идентификацију особе - извод из матичне књиге рођених;
4. да ознаку спола садржи и ЈМБ особе који се додјељује одмах по упису у МКР;
5. да у конкретном случају, у интересу заштите дјетета/дјевојчице, је важна примјена Закона о равноправности сполова у БиХ, јер се у случају повреде права особе од 14 година налазе обиљежја кривичног дјела сексуалног узнемиравања на основу спола којим се

угрожава мир, душевно здравље и физички интегритет особе, али не и другог казненог дјела прописаног КЗ ФБИХ и КЗ РС. То је имало за посљедицу немогућност кориштења судске заштите те особе и наставак кршења њених људских права, довођењем у питање једнакоправног приступа свих правди и заштити основних права и слобода загарантованих Европском конвенцијом о заштити људских права и темељних слобода која у БиХ има снагу уставне норме .

Омбудсмени БиХ су поднијели Извјештај о примјени Опционог протокола о продаји дјецe, дјечијој проституцији и порнографији.

У Извјештају о примјени Протокола указано је на недостатке и пропусте, те да исти садржи детаљан (некада и предетаљан) опис правног уређења , без примјера из праксе, који би дали реалан приказ могуће примјене прописаних норм, као и да државни извјештаји нису били доступни широј јавности.

Омбудсмени БиХ су током 2009. године израдили Анализу усклађености БиХ законодавства са Конвенцијом о правима дјетета коју је Институција омбудсмена БиХ објавила у децембру 2009 године , и у оквиру које треба посматрати и примјену Опционог протокола о продаји дјецe, дјечијој проституцији и порнографији.

Сумирано, примједбе су сљедеће :

1. Ревидирани Акциони план за дјецу 2002-2010 у БиХ још није усвојен; налази се у форми нацрта, иако је његово усвајање било утврђено и као препорука УН -овог Комитета о правима дјетета. Такође, у Вијећу за дјецу након истека мандата претходних чланова нису изабрани нови чланови, тако да се може рећи да то вијеће и не постоји.

2. У БиХ није успостављен ефикасан системски механизам за заштиту права дјецe, тако да се права дјецe углавном разматрају као додатна надлежност у тијелима или институцијама које Уставом и законом имају утврђен основни мандат за неку другу област, због чега се права дјецe третирају као додатна, а често и наметнута обавеза. Дакле, права дјецe нису примарни фокус интересовања и дјеловања институција.

3. Одређени позитивни помаци у БиХ видљиви су код креирања стратешких докумената, јер ови документи у значајнијој мјери укључују права дјецe знатно више него што то чини законодавство.

4. Примјетно је да су изостале мјере на усклађивању законодавства у БиХ којима се уређују права дјецe, као и осигурање издвајања уједначених ресурса, што у пракси резултује различитим третманом дјецe, чиме је изостала и примјена члана 4 Конвенције, којим се државе чланице обавезују на предузимање свих мјера у циљу осигурања права утврђених Конвенцијом, а имајући у виду да су економско-социјална права прогресивног карактера.

5. У БиХ је и даље присутан проблем недостатка базе података на основу које би било могуће праћење стања права дјецe и лакше утврђивање проблема. Попис становништва још није извршен и фактички се не зна ни број дјецe, број дјецe са посебним потребама, број дјецe без родитељског старања и сл.

6. У оквиру грађанске кампање заговарања, а у циљу успоставе заједничких активности бх власти, невладиних и других организација цивилног друштва у БиХ на промоцији и јачању институционалног дијалога и сарадње, у мају 2007. године потписан је Споразум о сарадњи између Вијећа министара БиХ и невладиног сектора у БиХ. Тиме је створена основа за званичну сарадњу ова два сектора и демократизацију друштва у цјелини. Реална очекивања су да убудуће дође и до озбиљнијег профилисања цивилног сектора у различитим областима дјеловања.

7. Примјетан је значајан напредак у промовисању Конвенције и њених Протокола, те Закључних разматрања и препорука Комитета од стране Министарства за људска права и избјеглице БиХ у сарадњи са УНИЦЕФ-ом. Нажалост, изостао је адекватан ангажман нижих нивоа власти на промовисању права утврђених Конвенцијом.

8. Систем комуникације, размјене информација и сарадње између различитих нивоа власти на вертикалном и хоризонталном нивоу није успостављен на задовољавајући начин и углавном је резултат појединачних напора.

Због свега изнесеног Омбудсмани БиХ указују да је нужно радити на препознавању других облика радњи забрањених Протоколом и на развијању свијести о њиховој опасности по развој дјетета, што је посебно карактеристично за образовне установе, установе социјалне заштите и институције за спровођење релевантних закона.

У БиХ друштву није креирана свијест о димензији проблема дјечије порнографије, те самим тим нису предузете ефикасне мјере за спречавање ове по дјецу друштвено штетне појаве.

У БиХ је и даље посебно изражен проблем непостојања директне примјене међународних стандарда, иако је Уставом БиХ ово утврђено као обавеза за све институције, посебно ако национално законодавство није усклађено са међународним стандардима. У БиХ се у креирању одређених мјера још увијек приступа парцијално и без систематског приступа, тако да се одређене негативне појаве посматрају изоловано у односу на друге чиме се ствара простор да неки проблеми не буду свеобухватно ријешени. Управо питања обухваћена Протоколом су један од примјера такве праксе, јер и поред низа стратешких докумената (Национални акциони план за сузбијање трговине људима, Акциони план за дјецу, и сл) дјеца се све чешће појављују као жртве радњи забрањених Протоколом.

Посебну забринутост Омбудсмани исказују везано за законодавство у области спречавања забрањених радњи утврђених Протоколом, везаним за неосигурање имплементације члана 7 Протокола, а у дијелу који се односи на предузимање мјера којима ће се осигурати пљенидба и конфискација финансијске добити настале извршењем тих кривичних дјела, те предузети мјере с циљем затварања, на привременој или коначној основи, објеката кориштених за извршење тих дјела.

III Закључна разматрања

У БиХ је присутан низ проблема везаних за систем заштите дјеце и превенцију од сексуалне експлоатације, искориштавања деце у порнографији и проституцији и других сличних радњи. Иако су у протеклим годинама учињени одређени напори на заштити жртава трговине људима тај процес је био окарактерисан низом слабости, тако да се осигурала првенствено заштита страних држављана, а тек онда заштита држављанки БиХ.

Уочени проблеми у систему заштите дјеце од продаје и искориштавања у порнографији и проституцији су:

1. Кривично законодавство у БиХ није осигурало дефиницију свих забрањених радњи утврђених у Опционом протоколу о продаји дјеце, дјечијој проституцији и порнографији, што практичарима ствара проблем и дилеме у примјени, истовремено подижући питање примјене члана 3 и 7. Протокола. Ово има за тешко препознавање обиљежја казних дјела, а тиме и процесуирања од стране надлежних органа;

2. Непостојање свеобухватне стратегије за спречавање трговине дјецом и искориштавања дјеце у порнографији и проституцији, те низак ниво свијести јавности о проблему трговине дјецом и њиховом искориштавању у порнографији и проституцији;

3. Недовољно развијен национални систем заштите дјецe од трговине и искориштавања дјецe у порнографији и проституцији, те неуспостављен информациони систем за прикупљање података о трговини дјецом и искориштавању дјецe у порнографији и проституцији;

4. Недовољна заступљеност тематике трговине дјецом искориштавања дјецe у порнографији и проституцији у редовном школском програму основних и средњих школа;

5. Недовољна заступљеност систематичних и дугорочних програма превенције за дјецу посебно угрожених група (дјецa са сметњама у развоју, дјецa са инвалидитетом, дјецa без родитељског старања, дјецa припадници националних мањина, дјецa илегални мигранти, дјецa која живе и раде на улици, дјецa без регулисаног правног субјективитета);

6. Недовољно дефинисане процедуре за идентификацију дјецe жртава и проактивних приступа за проналажење потенцијалних жртава, те непостојање склоништа и алтернативних рјешења за смјештај дјецe жртава, осим за жртве трговине;

7. Непостојање специјализованих програма заштите и реинтеграције намијењених дјеци жртвама и непостојање процедура за дугорочно праћење опоравка и ресоцијализације дјецe жртава;

8. Непостојање програма подршке и оснаживања породица дјецe жртава.

Све наведене слабости система у заштити жртава су засноване на недостацима у законодавству у области здравствене, социјалне и образовне сфере, али и у недостатку процедура, те међусобној некоординисаности и недовољној сарадњи органа надлежних за поступање.

БиХ треба наставити активности на побољшању заштите жртава, али и превенцији кроз ширење информација о правима дјетета утврђених Конвенцијом и њеним протоколима. Посебно требају бити предузете мјере на отклањању слабости система које резултују неуједначеним правима у области здравства, образовања и социјалне заштите.

Уз већ речено Институција омбудсмeна БиХ подиже и питања:

- застаре гоњења починитеља сексуалног злостављања и искориштавања дјецe;
- брисања осуде починитељима оваквих дјела;
- да надлежни органи социјалне заштите и полиција ради сталне контроле понашања починитеља кривичних дјела морају размјењивати информације о његовом пребивалишту;
- контроле кретања и смјештаја починитеља ових дјела, када се у току издржавања казне затвора пуштају на допуст

На питање, које је отворио овај скуп, у Босни и Херцеговини ће се моћи позитивно одговорити тек када се успостави стално, квалитетно и без територијалног ограничења, заједничко дјеловање – полиције, тужилаштва, правосуђа, социјалне и здравствене заштите, образовања, институција за заштиту људских /права дјетета, уз потпору цивилног друштва и медија.